

ПРИКАЗ

17.01.2022

БОЕРЫК

№ 30-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Ары урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 19 февралендәге 109-осн номерлы боерыгы белән расланган Ары урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Ары урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 19 февралендәге 109-осн номерлы боерыгы (10.03.2020 №200-осн, 01.12.2020 №814-осн боерыклар нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Ары урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертеп, аны кушымтада бирелә торган яңа редакциядә баян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (В.В.Мәнихова) әлеге боерыкны Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына дәүләт теркәвенә алу өчен жибәрергә.

3. Финанслар, бухгалтерлык исәбе һәм тикшереп тору бүлегенә әлеге боерыкның татар теленә тәржемә ителүенә бәйле чыгымнарның финансланын тәмин итәргә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының
17.01.2022 № 30-осн
боерыгы белән расланды

**АРЫ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН
ХУҖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ**

Эчтәлек

Кереш	6
Россия Федерациясе закон актлары	7
Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2020 елның 01 гыйнварына карата)	8
1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар.....	16
1.1. Урманчылыкның кыскача характеристикасы	16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.....	16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми майданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше	19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	21
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	24
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик чөптөрләрне үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама.....	25
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама	27
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланучыга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыктары исемлегенә	27
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама.....	31
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре.....	35
2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм яңадан торгызу нормативлары	38
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	38
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме.....	39
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме).....	54
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме).....	77
2.1.4. Кисентеләрнең яше	81
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртеккеләр санын, кисүләргә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	82

2.1.6. Урман торгызу методлары	83
2.1.7. Урманнардан үзагач эзерлөү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар ..	84
2.2. Урманнардан чәер эзерлөү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	86
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерлөү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	86
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча эзерлөү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары	87
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерлөү һәм жыю өчен файдалану чорлары	87
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерлөү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	87
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләрә буенча эзерлөү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары	88
2.4.2. Эзерлөү һәм жыеп алу вакытлары.....	89
2.4.3. Агач сутлары эзерлэгәндә нормативлар һәм параметрлар	89
2.4.4. Абага-кара абага эзерлөү.....	90
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерлөү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары.....	90
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрә гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	90
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлегә һәм нормалары.....	91
2.6. Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәр балыкчылыктан тыш	91
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары.....	92
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары	93
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлегә	93
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү ...	93
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелгән, корылмалар исемлегә һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	93
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары.....	94
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатациялөү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	96
2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	96

2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	97
2.12. Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	97
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	99
2.14. Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	100
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	103
2.16. Урманнардан дини эшчәнлеккә гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	104
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр	105
2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр	105
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын бетерү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)	108
2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр	122
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре	133
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр	134
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр	134
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр	135
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр	136

Кереш

Әлеге урман хужалыгы регламенты Ары урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу чорларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнә.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлөгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертүне гамәлгә ашыручы:

«Бөтенроссия урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру фәнни-тикшеренү институты» федераль бюджет учреждениесе филиалы - «Көнчыгыш-Европа урманнарны сынау станциясе».

Почта адресы: 420097, Казан шәһәре, Товарищеская урамы, 40.

E-mail: tatlos@rambler.ru

Тел. (843) 236-29-31, 236-24-91.

Факс (843) 236-33-48.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба - РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба - РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба - РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба - РФ Гражданлык кодексы).

«Жир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба - «Жир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрэндәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрэндәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрэндәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрэндәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрэндәге 149-ФЗ номерлы

федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба - 206-ФЗ номерлы федераль закон).

Россия Федерациясе Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2020 елның 01 гыйнварына карата)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статьяның 2 өлеше	Урман кишәрлекләренә һәм урманнардаң файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтижәсендә урманнарда китерелгән зыян күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	«Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июнендәге 1098 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июнендәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Сусаглагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардаң файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Су объекттын файдалануга тапшыру турында карар эзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрдәге 844 номерлы карары
45 статья	Урманнардаң чыбыклы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану	Федерациясе элементä чыбыкларын һәм корылмаларын саклау кагыйдälären раслау турында» 1995 елның 9 июнендäге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамälерә буенча түләү. Федераль мөлкätтә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкätендә һәм муниципаль мөлкätтә торучы жирләрдә эзерләнә торган агач материалы берәмлегә өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләүле нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлегә өчен түләү дәрәжälерә һәм урман кишәрлегә майданы берәмлегә өчен түләү дәрәжälерә турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 60.3 статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдälерә турында» 2020 елның 9 декабрэндәге 2047 номерлы карары
16 статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы	Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдälären раслау турында» 2020 елның 7 октябрэндәге 1614 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урманнарны янғына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урман янғыннары аркасында урманнарда барлыкка килгән гадätтән тыш хällәрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрән һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрэндәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урман янғыннары нәтижәсендә барлыкка килгән гадätтән тыш хällәр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урман янғыннарын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдälären раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урманнарда һәм урман янғыннарында янғын куркынычы турындагы мägьлүматларның дөрөслеген контрольдә тоту кагыйдälären раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзлештерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлегә. Урманнарны үзлештерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген эзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Урманнарны үзлештерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмätенен кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралендәге 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман-парк зоналарында урнашкан урманнарның, яшел	Россия Федерациясе Хөкүмätенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	зоналарда урнашкан урманнарның функциональ зоналары	1 өлешенң 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар урнашкан жирләрнен чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү гагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрдәгә 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Якый торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәгә 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасына бәйлә булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Якый торган урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәгә 160 номерлы карары
73.1 статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенң аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенң аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәгә яисә муниципаль милектәгә жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү гагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәгә яисә муниципаль милектәгә жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба - Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 3 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу гагыйдәләре	«Урманнарны торгызу гагыйдәләрен, урманнарны торгызу проекты составын, урманнарны торгызу проектын эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2020 елның 4 декабрдәгә 1014 номерлы боерык
73.1 статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлегенң типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәгә 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәгә 488 номерлы боерык
60.15 статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны,	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
16 статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның элегә чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенен урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенен урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 912 номерлы боерык
60.6 статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрендәге 910 номерлы боерык
16.1 статьяның 4 өлеше, 29 статьяның 9 өлеше	Диләнке эшләре. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлекләгән, Диләнке эшләренен технологик

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		карта рәвешен, Диләнкене карап чыгу акты рәвешен һәм Диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерык
60.4 статья	Урманнарны яклау буенча районнарга бүленеш	«Урманнарны яклау буенча районнарга бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә тапшырыла торган мәгълүмат төрләре исемлеген һәм аларны тапшыру шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрәндәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 6 октябрәндәге 514 номерлы боерык
70.1 статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документлары составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны эзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 3 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июнендәге 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен һәм шуңа охшаш объектларны) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрәндәге 438 номерлы боерык, «Төп урман агач токымнарының урман үсемлекләренә районнарга бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 909 номерлы боерык
46 статьяның 3 өлеше	Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре	«Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерык
38 статья	Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерык
49 статьяның 3	Урманнардан файдалану	«Урманнардан файдалану турында хисапка кертелә

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өлеше	турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урман торгызу һәм урман үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясенә рәвешен, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 539 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60.11 статьяның 3 өлеше	Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны янгыннардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53.4 статья	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 8 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	«Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешен раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерык
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны әзерләү	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны әзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрәндәге 692 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	тәртибе	
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеге	«Урманнарны тәртипкә китерүнең кулланма кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык
63 статьяның 2 өлеше	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урманнарны үрчетү кагыйдәләрен, урманнарны үрчетү проекты составын, аны эшләү тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 541 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба - Рослесхоз) норматив актлары		
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
29 статьяның 5 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнкә күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнкә күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану	«Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерык
43 статья	Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, жир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	өчен файдалану	елның 9 ноябрэндәге 908 номерлы боерык
29 статьяның 6 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеге	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрэндәге 513 номерлы боерык
53 статьяның 4 өлеше, 53.1 статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы тәэмин итү нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава шартларына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Татарстан Республикасы норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрэндәге ПУ-880 номерлы указы, «2014-2024 елларга Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының төбәк эһәмиятендәге яки муниципальара эһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2019 елның 17 октябрэндәге 916 номерлы карары Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяжлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү дәрәжәләрен билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрэндәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 бүлек. Гомуми мәгълүматлар

1.1. Урманчылыкның кыскача характеристикасы

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Ары урманчылыгы (алга таба - урманчылык) республиканың төньяк-көнбатыш өлешендә Биектау һәм Этнә районнары территорияләрендә урнашкан.

Урманчылык чиктәш:

- төньякта һәм көнбатышта Мари Иле Республикасы белән;
- көньякта - Зеленодольск һәм Шәһәр яны урманчылыклары белән;
- көнчыгышта - Арча урманчылыгы белән.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәр озынлыгы - 45 километр (алга таба - км), көнчыгыштан көнбатышка кадәр - 46 км. Урманчылыкның конторасы Наратлык бистәсендә урнашкан, ул республика башкаласы Казан шәһәреннән 80 км ераклыкта урын алган.

Урманчылыкның конторасы урнашкан урын адресы: 422723, Татарстан Республикасы, Биектау районы, Дөбяз авылы, Наратлык Бистәсе, Үзәк урамы, 25.

Телефон: (84365) 63-5-19.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелә.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

Т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Административ район	Гомуми мәйданы, гектар
1	2	4	5
1	Ашыт	Биектау	7447
2	Илләт	Этнә	1782
		Биектау	7835
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә		9617
	Урманчылык буенча барлыгы		17064
	шул исәптән районнар буенча	Этнә	1782
		Биектау	15282

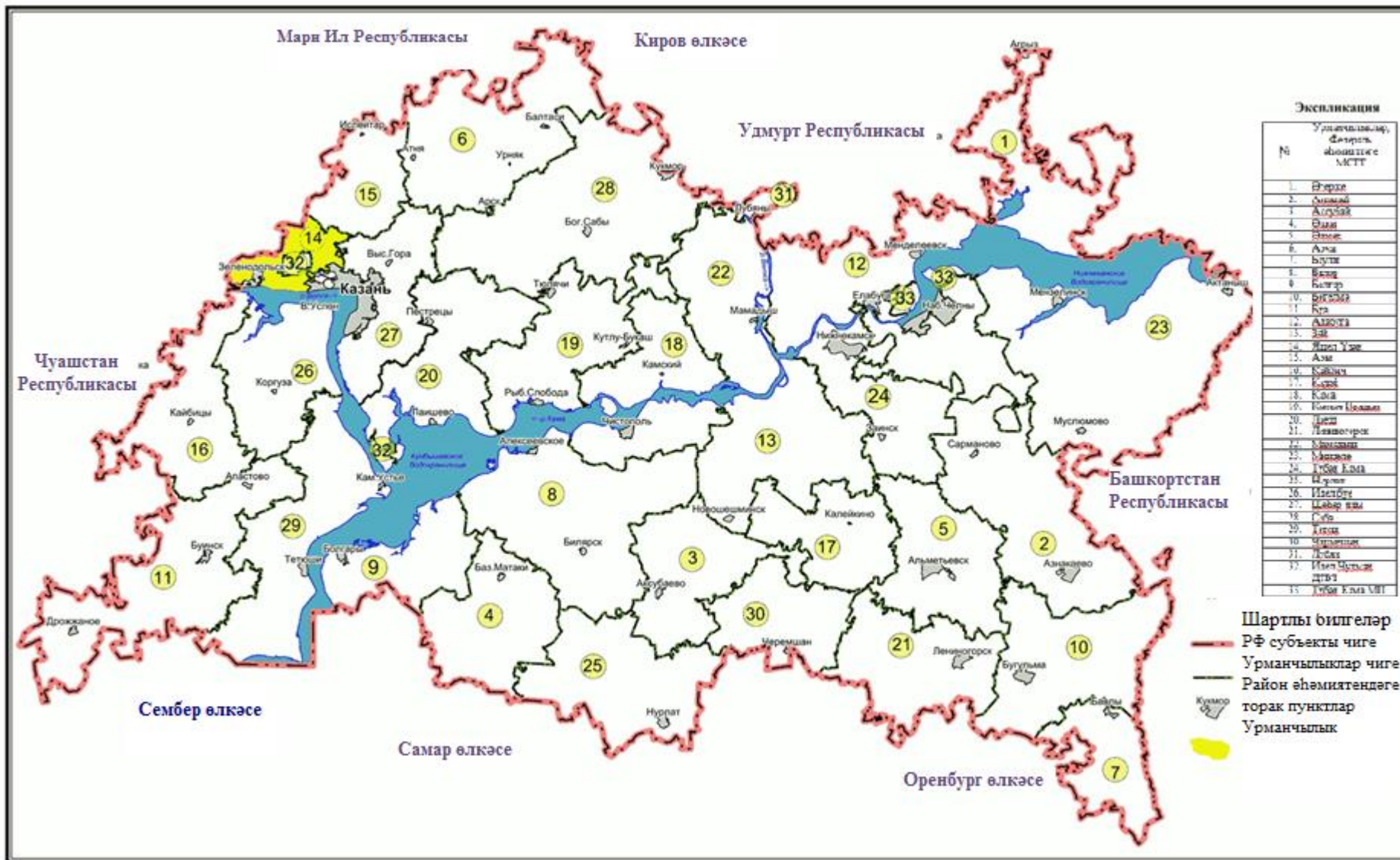
Урманчылыкның урман белән капланучанлыгы тигез түгел. Аның төньяк-көнбатыш өлеше (Илләт кишәрлеге урманчылыгы) шактый эре урман биләмәсеннән тора, анда Ашыт кишәрлеге урманчылыгы һәм Илләт кишәрлеге урманчылыгыннан калган өлеше - төрле зурлыктагы урман утраулары урын алган. Территорияләрендә

урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урманлы өлеше 18,3 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

Россия Табигать ресурслары министрлығының «Россия Федерациясенең урманнар үсә торган зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсә торган районнар бүленеше нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районуна кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарға бүленеше

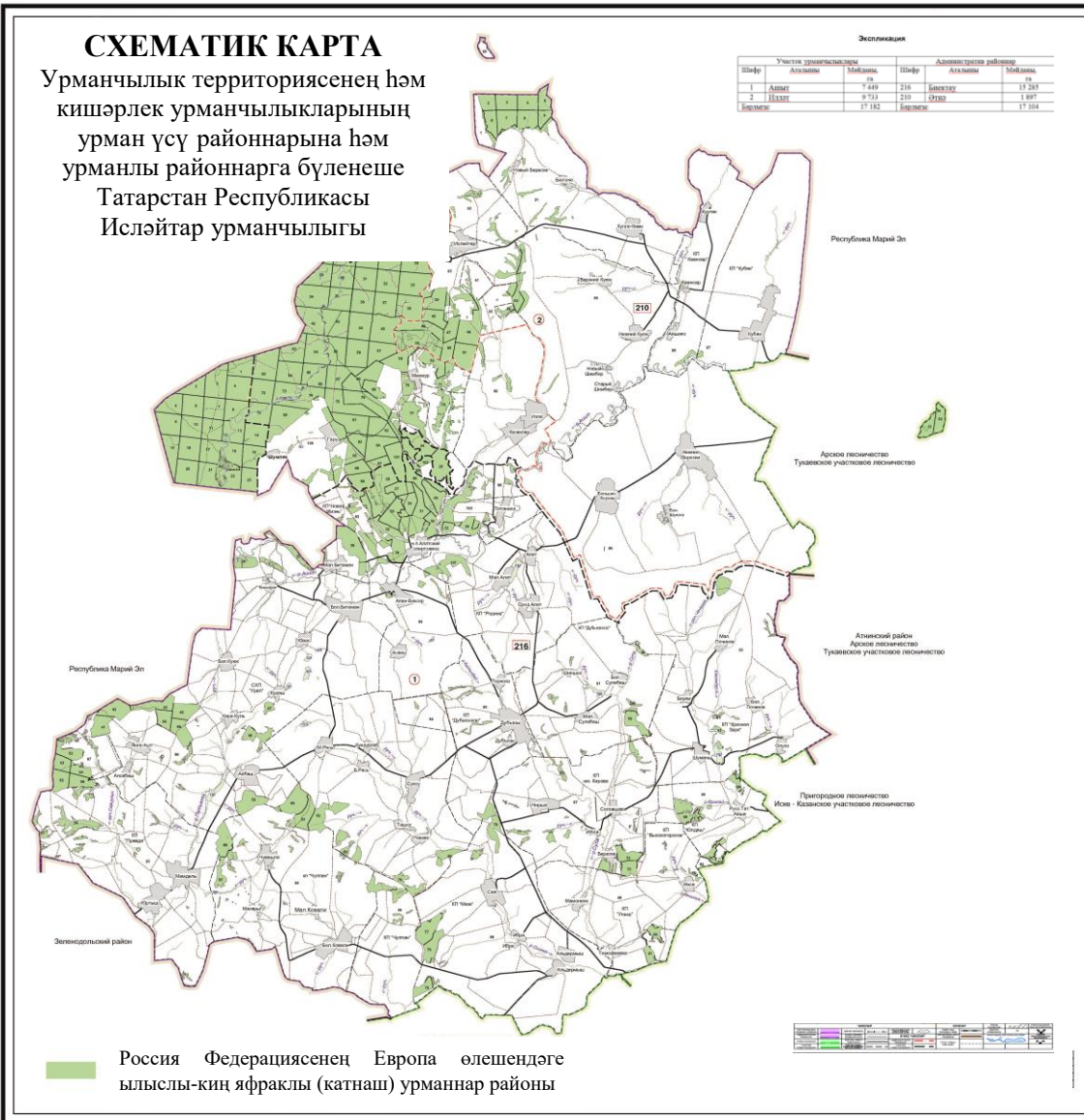
Т/с	Кишәрлек урманчылыкларының аталышы	Урман үсә торган зоналар	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарға бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Майданы, гектар
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Ашыт	Ылыслы-киң яфраклы урманнар	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен - 2, чыршы - 4, карагай - 3, имән - 2.	1-101	7447
2.	Илләт					1-102	9617
Барлығы							17064

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсә торган зоналарға һәм урманлы районнарға бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

2 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманчылык территориясенә һәм
кишәрлек урманчылыкларының
урман үсү районнарына һәм
урманлы районнарға бүленеше
Татарстан Республикасы
Исләйтар урманчылыгы

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Жәмгысе урманнар, шул исәптән:	Ашыт	1-101	7447	
	Илләт	1-102	9617	
	Жәмгысе		17064	
1. Яклаучы урманнар барлыгы, шул исәптән			13790	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Ашыт	квартал өлешләре: 8, 11-13, 17, 18, 21, 22, 28, 33, 34, 36-40, 51, 60-62, 82, 83, 86, 100	266	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Илләт	квартал өлешләре: 4, 5, 8, 9, 14, 15, 19, 20, 25, 30, 34, 35, 41-43, 48-50, 54, 55, 64-67, 72-74, 79, 80, 91, 93-95	722	
	Жәмгысе		988	
1.2. табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән барлыгы:			2694	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
1.2.1. яклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегенә турында законнар нигезендә билгеләнгән тимер юлларга бүлеп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл буе полосаларында урнашкан урманнар)	Ашыт	квартал өлешләре: 24, 27, 29-31, 35, 39, 70, 71, 84, 85	225	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Илләт	әлеге кварталларның бер өлеше: 21-23, 25-28, 30-31, 35, 36, 43, 44, 55, 56, 67-69, 76, 81- 85, 88, 100-102	861	
	Жәмгысе		1086	
1.2.2. урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Ашыт	кварталлар: 52-59, 64-69, 73-77, 79-81, 89, 93, 95, 99, квартал өлешләре: 87, 88, 92, 94, 96-98	1608	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Илләт	-	-	
	Жәмгысе		1608	
1.3. кыйммәтле урманнар, шул			10108	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
исәптән				
1.3.1. эрозиягә каршы урманнар (жирләргә эрозиядән саклау өчен билгеләнгән урманнар)	Ашыт	кварталлар: 26, 41-50, 63, 72, 78, 84, 90, 91, 101, квартал өлешләре: 29, 36, 38, 40, 51, 60, 61, 62, 70, 71, 82, 83, 85-87, 88, 92, 94, 96-98, 100	2425	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарغا, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	кварталлар: 1, 51, 52, 62, 70, 71, 77, 78, 90, 92, 98, 99, квартал өлешләре: 49, 50, 69, 88, 91, 93, 95, 100-102	1261	
	Жәмгысе		3686	
1.3.2. фәнни яки тарихи-мәдәни әһәмияткә ия урманнар	Ашыт	-	-	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарغا, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	кварталлар: 96, 97	23	
	Жәмгысе		23	
1.3.4. су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Ашыт	кварталлар: 1-7, 9, 10, 14-16, 19, 20, 23, квартал өлешләре: 8, 11-13, 17, 18, 21, 22	2092	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарغا, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Илләт	кварталлар: 10-13, 16, 17, 24, 29, 32, 37, 45, 53, 57, 63, 75, квартал өлешләре: 14, 15, 19-22, 25-27, 30, 31, 34-36, 42-44, 54-56, 64-68, 72-74, 76, 79-81	4307	
	Жәмгысе		6399	
2. Эксплуатация урманнары	Ашыт	кварталлар: 25, 32, квартал өлешләре: 24, 27-28, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 39	831	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны
	Илләт	кварталлар: 2, 3, 6, 7, 38, 39, 40, 46, 47, 58-61, 86, 87, 89,	2443	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, гектар	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
	Жәмгысе	элегә кварталларның бер өлеше: 4, 5, 8, 9, 41, 48, 82-85	3274	кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның цикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Жирләренә категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
	Мәйданы, гектар	Процент
1	2	3
1. Урманнарның гомуми мәйданы	17064	100
2. Урманлы жирләр - барлыгы	16844	97,8
2.1. Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы	16634	97,0
шул исәптән урман культуралары	6343	36,7
2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы	172	0,8
Шул исәптән	130	0,7
- тоташмаган урман культуралары		
- питомниклар һәм урман плантацияләре	11	0,1
- көекләр	-	-
- һәлак булган урман утыртмалары	-	-
- кисентеләр	23	-
- ачык, ташландык урыннар	4	-
3. Урмансыз жирләр - барлыгы	338	2,2
Шул исәптән	1	-
- сөрүлекләр		

Жирләрнең категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
	Майданы, гектар	Процент
1	2	3
- печән чабу урыннары	9	0,3
- жәйләүләр	10	0,1
- сулар	75	0,5
- бакчалар	-	-
- юллар, ызаннар	172	1,0
- утарлар һәм башка объектлар	6	-
- сазлар	24	0,1
- комнар	4	-
- башка төрле жирләр	37	0,2

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик чөлтәрләр өстөрү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукий режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигый территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигый территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукий актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигый территорияләре (алга таба - МСТТ) бар.

5 нче таблица

Махсус сакланучы табигый территорияләр исемлеге

Т/с	Табигый ядкәрнең, тыюлыкның һәм махсус саклана торган башка объектларның аталышы. Аерып чыгару нигезе	Майданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
1.	Комплекслы профильле «Ашыт» төбәк әһәмиятендәге дөүләт табигый заказнигы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Ашыт» төбәк әһәмиятендәге комплекслы	23,0	Илләт, кварталлар: 96, 97	Комплекслы	Үсемлекләреннән, хайваннарның, кошларның табигый резерваты. Тыюлыклы табигый саклау режимы.

Т/с	Табигый ядкәрнең, тыюлыкның һәм махсус саклана торган башка объектларның аталышы. Аерып чыгару нигезе	Мәйданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
	профильле дәүләт табигать заказнигы турында нигезләмә раслау турында» 2005 елның 20 июнендәге 295 номерлы карары				
2.	«Чулпан» төбәк әһәмияткә ландшафт профильле дәүләт табигать тыюлыгы. «Татарстан Республикасы Биектау районының «Чулпан» күмәк хужалыгы территориясен «Чулпан» дәүләт табигый туфрак тыюлыгы дип игълан итү турында» 1999 елның 7 маендагы 291 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Чулпан» ландшафт профилендәге региональ әһәмияткә дәүләт табигать тыюлыгы турында нигезләмә раслау турында» 2004 елның 19 августындагы 379 номерлы карары	24,0	Ашыт, 67 нче квартал, 4, 6 нчы бүлемтекләр, 94 нче квартал, 20, 22, 29-43 нче бүлемтекләр	Ландшафт	Эталонлы ачык-соры урман туфраклары. Тыюлыклы табигатьне саклау режимы.
3.	Региональ әһәмияткә «Шор» дәүләт табигать зоология тыюлыгы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 1 февралендәге 64 номерлы карары	6840,0	Илләт, кварталлар: 10-24, 26-29, 31-33, 53-57, 63-67, 72-74, 79, 80 Ашыт, кварталлар: 1-23	Зоологик	Заказник эшчәнлеген оештыруның төп бурычлары түбәндәгеләр: бер төр табигать комплекслары өчен уңайлы шартлар тудыру һәм кыр тавыклары, суерлар, куянсыманнарның югары тыгызлык дәрәжәсен тәэмин итү; хайван төрләрен саклау һәм алардан актив файдалануны берләштерү. Тыюлык

Т/с	Табигый ядкәрнең, тыюлыкның һәм махсус саклана торган башка объектларның аталышы. Аерып чыгару нигезе	Мәйданы, гектар	Урнашкан урыны, кишәрлек урманчылыгы, квартал	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
					территориясендә суер, шадра үлән, куянсыманнар һәм табигый комплекслар яшәшенә куркыныч белән яный торган теләсә нинди эшчәнлек тыела.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау - урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләргә барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләренң абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максимал саклау мөһим.

Үсемлекләренң һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) - кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, - саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрләренң потенциалы тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланылырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 6 нчы таблицада чагылдырылды.

Дилэнке эшләрэн гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча ачыкланьрга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибәргә мөмкин	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлегә кимендә 50 метр (алга таба - м), вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәrmә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертеләргә тиеш
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торьрга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлегә кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дәвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтеләргә мөмкин - аерым тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә - артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәжәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләренә (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлегә кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утрауык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай

Т/с	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар - тауның текәлегә 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) - тауның текәлегә кимендә 20° булган очракта	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлегә кимендә 15-20 м буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнгән торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар - төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегә кимендә 20 м буфер зонасы билгеләнә.

Т/с	Биологик күптөрлелек объектарының аталышы	Биологик күптөрлелек объектарына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин	
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылығы 0,4 ким. Запас 50 куб.метр/гектардан азрак.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылығы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жыл аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымнардан, төрле таркалу дәрәжәләрендәге эре аунак (диаметры 20 см башлана) Жыл аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) - зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә ачу нәтижәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба - см) башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукыган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	Диләнке эшлөгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланарга тиеш
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр	Күп еллык, яңгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагаЧыршы, карама, өрәңгә, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарға караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зөлпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана

Т/с	Биологик күптөрлөлөк объектларының аталышы	Биологик күптөрлөлөк объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләренң һәм гөмбәләренң тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренң яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә тереклек ияләренң жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлегенә 50 м буфер зонасын билгеләргә кирәк
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жылга каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 м зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлегенә - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижәләре буенча тәгаенләштереләргә мөмкин
19	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләп тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлегә объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Якый торган урманнар, эксплуатация

урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама 7 нче таблицادا китерелә.

7 нче таблица.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, чм					Гомуми файдалануда
	Барлыгы	Урман хужалыгы (типлары буенча)				
		I тип	II тип	III тип	Жәмгысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы	120,7	1,9	30,6	63,4	95,9	24,8
Шул исәптән						
а) автомобиль	120,7	1,9	30,6	63,4	95,9	24,8
алардан:						
каты түшәмәле	9,9	-	-	-	-	9,9
грунт	110,8	1,9	30,6	63,4	95,9	14,9
Шул исәптән						
ел әйләнәсе кулланыла торган	12,5	-	-	-	-	12,5

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (эзерләнган агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясы нигезендә яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын төзү тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасы төзүгә бәйле булмаган объектларны урман фонды жириләрендә төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү РФ Урман кодексының 21 статьясына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жириләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланылган жириләр РФ Урман кодексының 21 статьясындагы 6 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

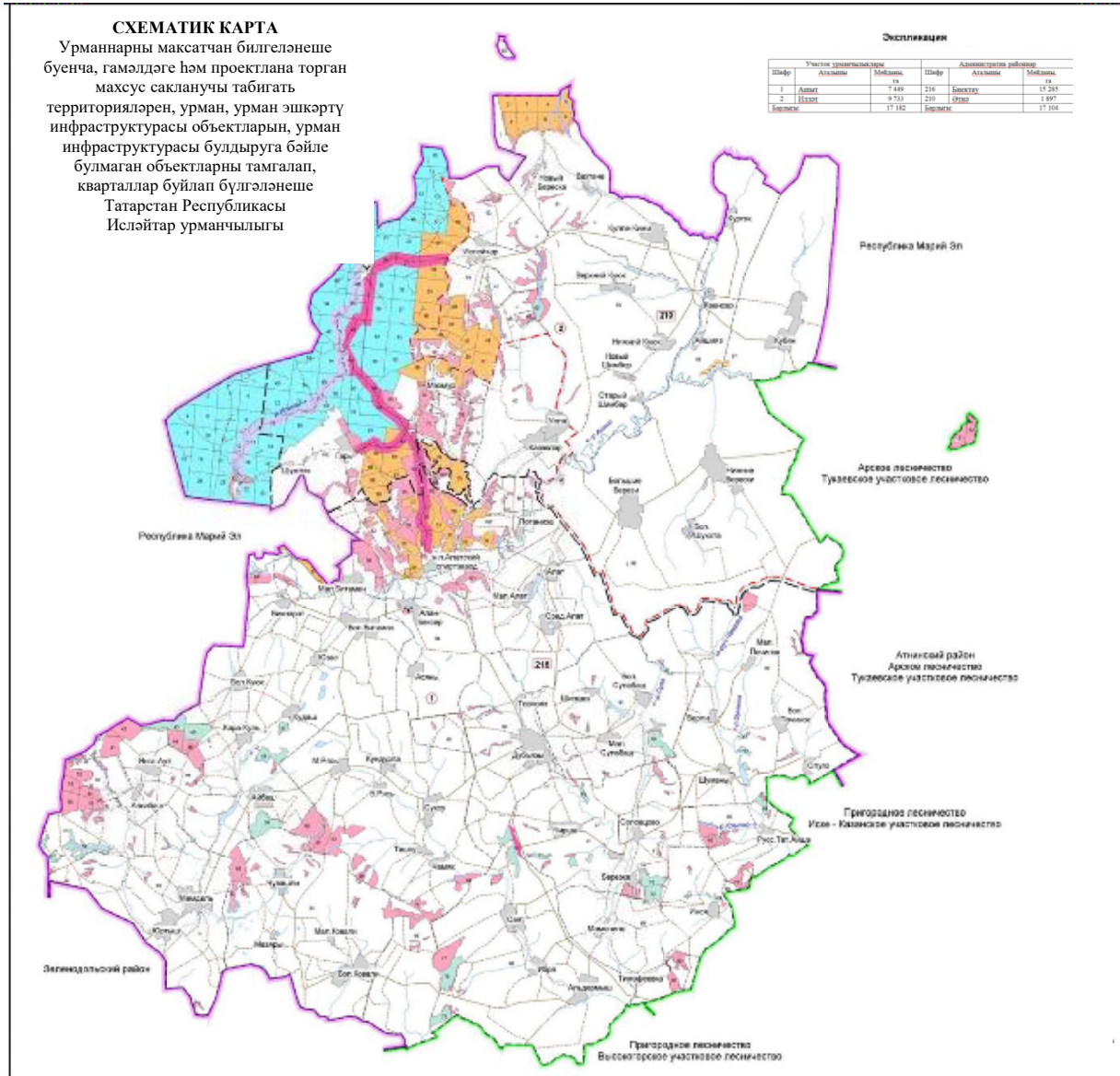
Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы

объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелә.

3 нче карта-схема

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы гражданның һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ Урман кодексының 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 8 нче таблицادا күрсәтелә.

8 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлегә	Майданы, гектар
Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Ашыт	1-101	0
	Илләт	1-102	0
Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 35 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, эгәр эшчәнлекнең әлегә төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисү яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китереп чыгармаса, шәһәр урманнары	Ашыт	кварталлар: 1-51, 60-63, 70-72, 78, 82-86, 90, 91, 100, 101, квартал өлешләре: 87, 88, 92, 94, 96-98	5839
	Илләт	1-102	9621
Авыл хужалыгын алып бару (РФ Урман кодексының 25, 38 статьялары), һәм балыкчылыктан тыш, балыкчылыкны гамәлгә ашыру (25 статьяның 6.1 пункты) Тыела: урман паркы зоналары, шәһәр урманнары. махсус яклана торган кишәрлекләр, яшел зоналар, печән чабу белән умартачылыктан гайре тыела.	Ашыт	кварталлар: 1, 2, 4-7, 9, 10, 15, 16, квартал өлешләре: 3, 8, 11-14, 17-32, 34-46, 48, 50, 51, 60-62, 70-72, 78, 82-85, 87, 91, 92, 97, 100, 101	2892
	Илләт	кварталлар: 3, 6, 7, 11-13, 16, 38-40, 44, 49, 53, 56, 61, 63, 68, 82, 84, 88, 90, 101, әлегә кварталларның бер өлеше: 1, 2, 4, 5, 8-10, 14, 15, 17-37, 41-43, 45-48, 50-52, 54, 55, 57-60,	7341

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
		62, 64-67, 69-81, 83, 85-87, 89, 91-94, 96, 97, 99	
Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: яклаучы урманнар, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Ашыт	әлеге кварталларның бер өлеше: 24, 25, 27, 28,30,32,34,35,37,39	592
	Илләт	кварталлар: 3, 6, 7, 38-40, 46, 61, квартал өлешләре: 2, 4, 5, 8, 9, 18, 23, 28, 33, 41, 47-60, 82-89	2176
Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстөрү (Россия Федерациясе Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләнү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары; РФ Урман кодексының 114 статьясы нигезендә, жир асты байлыктарын геологик өйрәнү урман-парк зоналарында рөхсәт ителә.	Ашыт	кварталлар: 1-51, 60-63, 70-72, 78, 82-86, 90, 91, 100, 101, квартал өлешләре: 87, 88, 92, 94, 96-98	5839
	Илләт	1-102	9617
Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) * Гамәлдәге чыбыклы объектлар, шул исәптән, РФ Урман кодексында әлеге куллану төре буенча чикләүләр кертелгән яклагыч урманнар категориясендә дә, кулланылырга мөмкин	Ашыт	1-101	7447
	Илләт	1-102	9617
Агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары) Тыела: яклаучы урманнар, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Ашыт	Әлеге кварталларның бер өлеше: 24, 25, 27, 28, 30, 32, 34, 35,37, 39	592
	Илләт	кварталлар: 3, 6, 7, 38-40, 46, 61, квартал өлешләре: 2, 4, 5, 8, 9, 18, 23, 28, 33, 41, 47-60, 82-89	2176
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ	Ашыт	1-101	7447

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгын ың аталышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, гектар
Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Илләт	1-102	9617

2 бүлек. Урманнардан рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, урманнарны саклау, яклау һәм яңадан торгызу нормативлары

2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боекыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы эзерләү эшкүарлык эшчәнлегенә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан - шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен агач материалы эзерләүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы эзерләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 8 нче таблицада күрсәтелә.

Диләнкәдә (урман кишәрлегенә кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) агач материалы эзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 статьясы):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 3) РФ Урман кодексының 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә теләсә нинди яшьтәге урман утыртмаларын.

Агач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында агач эзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлеккә хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ Урман кодексының 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман

кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкөртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы эзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 9 нчы таблицада китерелә.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 10 нчы таблицада китерелә.

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Матди кыйммәт	-	-												
Эшкә яраклы	-	-												
Хужалык бүлемтеге - Каен														
Барлығы хисапка кертелгән	31,0	6,60									17,2	3,14	13,8	3,46
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		15										15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	17,2	0,47									17,2	0,47		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	2	0,1												
Матди кыйммәт		0,1												
Эшкә яраклы		-												
Хужалык бүлемтеге - Усак														
Барлығы хисапка кертелгән	73,0	17,0			4,1	1,15	4,8	1,08	43,0	8,71	14,3	3,05	6,8	3,01
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		25				30		30		25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	66,2	5,30			4,1	0,34	4,8	0,32	43,0	2,18	14,3	0,46		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	9	0,6												
Матди кыйммәт		0,5												
Эшкә яраклы		0,1												
Сайланма кисүләр														
Хужалык бүлемтеге - Нарат														
Барлығы хисапка кертелгән	169,0	46,30					6,8	2,77	61,4	21,39	40,1	11,53	60,7	10,61
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		23						30		25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган	108,3	7,91					6,8	0,83	61,4	5,35	40,1	1,73		

Күрсәткечләр	Барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Хужалык бүлемтеге - Юкә														
Барлығы хисапка кертелгән	18,0	3,20							18,0	3,20				
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		25								25				
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	18,0	3,20							18,0	0,80				
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	3	0,1												
Матди кыйммәт		0,1												
Эшкә яраклы		0-1												
Хужалык бүлемтеге - Усак														
Барлығы хисапка кертелгән	89,0	14,40							73,7	11,22	15,3	3,18		
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		19								25		15		
запас														
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	89,0	2,68							73,7	2,2	15,3	0,48		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	9	0,3												
Матди кыйммәт		0,2												
Эшкә яраклы		0,1												
Эрозиягә каршы урманнар Сайланма кисүләр Хужалык бүлемтеге - тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлығы хисапка кертелгән	147,0	23,20							24,0	5,20	97,0	2,42	26,0	15,58
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		23								25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган	121,0	3,72							24,0	1,30	97,0	2,42		

Күрсәткечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гектар	мең куб.метр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр	гектар	мең куб.метр
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Матди кыйммәт	-	-												
Эшкә яраклы	-	-												
Сайланма кисүләр														
Хужалык бүлемтеге - тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлыгы хисапка кертелгән	419,0	63,00							2,8	0,55	247,5	36,90	168,7	25,55
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		9								25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	250,3	5,68							2,8	0,14	247,5	5,54		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	25	0,6												
Матди кыйммәт		0,5												
Эшкә яраклы		0,3												
Хужалык бүлемтеге - Каен														
Барлыгы хисапка кертелгән	81,0	16,30							22,1	5,28	25,3	5,35	33,6	5,67
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты										25		15		
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	47,4	2,12							22,1	1,32	25,3	0,80		
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
Тамыр	5	0,2												
Матди кыйммәт		0,1												
Эшкә яраклы		-												
Хужалык бүлемтеге - Юкә														
Барлыгы хисапка кертелгән	38,0	10,29									25,7	7,37	12,2	2,92
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		15										15		
1 мәртәбәдә сайлана торган	25,7	1,10									25,7	1,10		

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Хужалык бүлмәгә һәм өстенлек итүче токым	Урман үсемлекләре белән капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгергән һәм картайган утыртмалар запасы мен куб метр	1 га эксплуатация фондына уртача запасы куб метр	Тамыр массасының уртача үсеше, мең куб метр	Кисентенең яше	Исәпкә тотылачак диләнкеләр, мең куб.метр				Киңәш ителә торган диләнке хисабы					Эксплуатация фондыннан файдалану еллары саны	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, гектар	
		Үрентеләр	урта яшьле		Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган						Эзлекле файдалануда	2 нче яшькә караучы	1 нче яшькә караучы	Интеграл	Майданы, гектар	тамыр запасы, мең куб.метр	Матди кыйммәткә әйләндерелә				Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган
			Барлыгы	хисапка кертелде		Яшь классы	Ш.и. картайган											Барлыгы	Ш.и. эшкә яраклы	Файдаланып булмый торганнан			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Тоташ кисүләр Урманнарның максатчан билгеләнеше - файдаланыла торган урманнар																							
Нарат	914	142	145	145	534	93	-	27,8	298	3,8	81 V	10	13	16	10	10	2,9	2,7	2,3	84	10	208	363
Чыршы	108	65	4	4	18	21	-	5,4	259	0,4	81 V	1	1	1	1	1	0,2	0,2	0,1	70	27	8	23
Биек кәүсәле имән	57	-	57	57	-	-	-	-	-	0,1	101 VI	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
Тәбәнәк кәүсәле имән	70	-	-	-	22	48	14	8,2	170	0,2	61 VII	1	2	2	2	2	0,4	0,4	0,2	60	21	-	47
Өрәңге	38	13	25		-	-	-	-	-	0,1	61 VII	1			-	-	-	-	-	-	-	-	1
Каен	736	54	344	134	162	176	4	36,2	206	2,5	61 VII	11	16	17	16	2	0,4	0,3	0,2	50:88		134	318
Усак	497	30	84	84	42	341	69	79,0	232	2,0	41	11	16	19	15	11	2,4	2,1	0,4	20	31	84	273

Хужалык бүлөмгө Һәм өстөнлек итүче токым	Урман үсемлеклөре белөн капланган, гектар	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгөргән Һәм картайган утыртмалар запасы мен куб метр	1 га эксплуатация фондына уртача запасы куб метр	Тамыр массасының уртача үсеше, мен куб метр	Кисентенең яше	Исәпкә тотылачак диләнкеләр, мен куб.метр				Киңәш ителә торган диләнке хисабы					Эксплуатация фондыннан файдалану еллары саны	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, гектар	
		Үрентеләр	урта яшьле		Өлгөрөп килүче	Өлгөргән Һәм картайган						Эзлекле файдалануда	2 нче яшькә караучы	1 нче яшькә караучы	Интеграл	Майданы, гектар	тамыр запасы, мен куб.метр	Матди кыйммәткә әйләндерелә				Өлгөрөп килүче	Өлгөргән Һәм картайган
			Барлыгы	хисапка кергелде		Яшь классы	Ш.и. картайган											Барлыгы	Ш.и. эшкә яраклы	Файдаланып булмый торганнан			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Кара зирек			-	-	-	1	-	0,1	150	-	V 61 VII	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Соры зирек	4		1	1		-	-		111		41 V	-	-	-	-			-	-		-	1	2
Юкә	246	6	101	16	29	110	87	29,1	264	0,8	61 VII	4	5	7	6	2	0,6	0,5	0,3	50 55		16	119
Тоташ кисүләр буенча барлыгы																							
Жәмгысе	2671	310	761	441	810	790	174	185,8	-	9,9	-	40	53	63	50	28	6,9	6,2	3,5			450	1143
Ылыслы	1022	207	149	149	552	114	-	33,2	-	4,2	-	11	14	17	11	11	3,1	2,9	2,4			216	386
Каты яфраклы	165	13	82	57	22	48	14	8,2	-	0,4	-		2	3	2	2	0,4	0,4	0,2			0	47
Йомшак яфраклы	1484	90	530	235	236	628	160	144,4	-	5,3	-	26	37	43	37	15	3,4	2,9	0,9			234	710

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буюнча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

11 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманнарның максатчан билгеләнеше - яклагыч урманнар									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым - нарат									
1	Урман таләпләре буюнча ачыкланган фонд	гектар	348,2	240,2					588,4
		мең куб.метр	14,40	10,4					24,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	35	16					51
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,4	0,7					2,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,1	0,6					1,7
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,8	0,3					1,1
Өстенлек итүче токым - чыршы									
1	Урман таләпләре буюнча ачыкланган фонд	гектар	43,0	3,0					46,0
		мең куб.метр	1,40	0,20					1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	4	«					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					0,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						-
жәмгысе ылыслы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	391,2	243,2					634,4
		мең куб.метр	15,80	10,60					26,40
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	39	16					55
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,50	0,70					2,20
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,20	0,60					1,80
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,80	0,30					1,10
Йомшак яфраклылар Өстенлек итүче токым - каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	78,9	54,9					133,8
		мең куб.метр	2,3	1,9					4,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	7	5					12
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					
Өстенлек итүче токым - усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		25,1					25,1
		мең куб.метр		0,8					0,8
2	Кабатлану чоры	ел		10					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар		3					3
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр		0,1					0,1
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр		0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		-					
Өстенлек итүче токым - юкә									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ачыкланган фонд	гектар	25,7						25,7
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	1,1						1,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	2						2
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-		-				-
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Ачыкланган фонд	гектар	104,6	80,0					184,6
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	3,4	2,7					6,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	9	8					17
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,3					0,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,3					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		-					
Яклаучы урманнар буенча жәмгысе									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	495,8	323,2					819
		мең куб.метр	19,20	13,30					32,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	48	24					72
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,80	1,00					2,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,30	0,90					2,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,80	0,30					1,1
Урманнарның максатчан билгеләнеше - файдаланыла торган урманнар Ылыслы Өстенлек итүче токым - нарат									

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	8,4	48,5					56,9
		мең куб.метр	0,2	2,1					2,3
2	Кабатлану чоры	ел	-	15					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	4					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,2					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	0,1					0,1
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым - каен									
1	Ачыкланган фонд (урман таләпләре буенча)	гектар	42,9	10,3					
		мең куб.метр	1,9	0,4					
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	4	-					
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	-					
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					
Токымы - усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	2,7					2,7
		мең куб.метр	-	0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел	-	-					
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	-	-					
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	-					
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					
Өстенлек итүче токым - юкә									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		мең куб.метр							
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар							
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр							
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр							
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	42,9	13,0					55,9
		мең куб.метр	1,9	0,5					2,4
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	4	-					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	-					0,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
Эксплуатация урманнары буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	51,3	61,5					112,8
		мең куб.метр	2,1	2,6					4,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	4	4					8
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	0,2					0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	0,1					0,2
Урманчылык буенча барлыгы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	547,1	384,7					931,8
		мең куб.метр	21,3	15,9					37,2
2	Кабатлану чоры	ел							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	52	28					80
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	2,0	1,2					3,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,4	1,1					2,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,9	0,4					1,3
шул исәптән хужалыклар буенча былыслы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	399,6	291,7					691,3
		мең куб.метр	16,0	12,7					28,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	39	20					59
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,5	0,9					2,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	1,2	0,8					2,0
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,8	0,4					1,2
йомшак яфраклы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	147,5	93,0					240,5
		мең куб.метр	5,3	3,2					8,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме:								
	Мәйданы	гектар	13	8					21
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,3					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,3					0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча Ашыт кишәрлеге урманчылыгы Былыслы Өстенлек итүче токым - нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	264,5	247,1					511,6

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		мең куб.метр	11,2	10,3					21,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	26	18					44
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,1	0,8					1,9
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,7					1,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,6	0,4					1,0
Йомшак яфраклылар									
Токомы - каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	14,8	34,5					49,3
		мең куб.метр	0,4	1,2					1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	-	2					2
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					0
Токомы - усак									
1	Ачыкланган фонд	гектар	-	-					
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	-	-					
2	Кабатлану чоры	ел	-	-					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	-	-					
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	-					
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-					
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Ачыкланган фонд	гектар	14,8	34,5					49,3
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	0,4	1,2					1,6

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	-	2					2
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр		-					0
Ашыт кишәрлеге урманчылыгы буенча жәмгысе									
1	Ачыкланган фонд	гектар	279,3	281,6					560,9
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	11,6	11,5					23,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	26	20					46
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	1,1	0,9					2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,8	0,8					1,6
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,6	0,4					1
Илләт кишәрлеге урманчылыгы Ылыслы Токымы - нарат									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	92,1	41,6					133,7
		мең куб.метр	3,4	2,2					5,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	9	2					11
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,3	0,1					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2	-					0,2
Токымы - чыршы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	43,0	3,0					46,0
		мең куб.метр	1,4	0,2					1,6

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	4	-					4
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,1	-					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
жәмгысе ылыслы									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	135,1	44,6					179,7
		мең куб.метр	4,8	2,4					7,2
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	13	2					15
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,2						0,2
Йомшак яфраклылар Токым - каен									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	107,0	30,7					137,7
		мең куб.метр	3,8	1,1					4,9
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	11	3					14
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,4	0,1					0,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,1					0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
Токымы - усак									
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар		27,8					27,8
		мең куб.метр		0,9					0,9
2	Кабатлану чоры	ел		10					10

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәмгысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	-	3					3
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	0,1					0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-					-
Тоқымы - юкә									
1	Ачыкланган фонд	гектар	25,7						25,7
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	1,1						1,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						10
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	2						2
	Сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,1						0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-						
1	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-						
Жәмгысе йомшак яфраклы									
1	Ачыкланган фонд	гектар	132,7	58,5					191,2
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	4,9	2,0					6,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	13	6					19
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,5	0,2					0,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,2	0,2					0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,1	-					0,1
Илләт кишәрлеге урманчылыгы буенча жәмгысе									
1	Ачыкланган фонд	гектар	267,8	103,1					370,9
	(урман таләпләре буенча)	мең куб.метр	9,7	4,4					14,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	Мәйданы	гектар	26	8					34

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны тәрбия кылу төрләре						Жәм-гысе
			Сирәк-лөп кисү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рәвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	сайлана торган запас:								
	Тамыр	мең куб.метр	0,9	0,3					1,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0,6	0,3					0,9
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	0,3	-					0,3

Тәрбияви кисүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары боерык нигезендә киләсе 12 нче таблицада китерелә.

12 нче таблица.

Урманны карау буенча кисүләрнең яшь чорлары

Урманнарны карау буенча кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6
Яктылык кертү өчен кисү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
тазартулар	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
Сирәкләүләр	21 - 60	21-40	21-40	21-30	11-20
Аркылы кисү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Тәрбияви кисү режимының нормативлары

Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2	мүкле (III-IV)	8-10	0,9	15-20	0,9	10-15	8Нарат 2 Каен (8-9)
	нарат жыләкле	5-10	0,8	20-25	0,8	15-20	

Урман утыртмаларынын кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжә- сенә) карата максат- чан составы
			Тәрбия- гә алганчы ябал- дашлар- ның мини- малъ йомык- лыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның минималъ йомык- лыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча про- центы	
			Кара- ганнан соң	Кабатла- нучанлы- гы (ел)	Караган- нан соң	Кабат- лану- чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
берәмлеккә кадәр яфраклы катнашмалы	(II-I)		0,6	10-12	0,7	15-20	Нарат (1- 2) Каен
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8 0,6	20-30 10-12	0,8 0,7	20-25 15-20	(9-10) Нарат (1- +) Каен
	кара жиләкле (I- II)	5-10	0,9 0,7	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Нарат (1- 2) Каен
	озын мүкле (III)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8Нарат 2Каен
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы- яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) Нарат (2- 3) Каен
	нарат жиләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) Нарат (1- 2) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) Нарат (0- 2) Каен
	кара жиләкле (I- II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) Нарат (1- 3) Каен
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) Нарат (2- 4) Каен
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашындагы наратлы-яфраклы	нарат жиләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) Нарат (2- 4) Каен
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) Нарат (1- 4) Каен
	кара жиләкле (I- II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) Нарат (2- 4) Каен
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) Нарат (3- 5) Каен
1.3. Яфраклы- наратлы (яфраклылар 7	Нарат жиләкле	3-5	-	-	-	-	(5-8) Нарат (2- 5) Каен

Урман утыртмаларынын кисүгэ кадэрге составы	Урман типлары төркемнэре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирэкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенэ (өлгерү дэрэжэсенэ) карата максатчан составы
			Тәрбиягэ алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягэ алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
берэмлектән артык, агачлар саны житәрлек булганда 3 берэмлектән ким нарат)	катлаулы	3-5	-	-	-	-	(6-9) Нарат (1-4) Каен
	кара жиләкле	4-6	-	-	-	-	(5-8) Нарат (2-5) Каен
	озын мүкле	4-7	-	-	-	-	(4-7) Нарат (3-6) Каен
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары, саф һәм 2 берэмлеккә кадәр яфраклы агачлар катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Чыршы (0-1) Каен (Усак)
	кара жиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.2. Арасында чыршы өстенлек итэ торган чыршы-яфраклы агачлар: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы агач	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Чыршы (0-1) Каен (Усак)
	кара жиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашындагы чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен (Усак)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	юк чиклән ми 0,4	юк чикләнми 6-10	юк чикләнми 0,5	юк чиклән ми 8-12	(8-10) Чыршы (0-2) Каен (Усак)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	юк чиклән ми 0,5	30-40/ 100 8-10	юк чикләнми 0,6	30-40/ 100 8-12	(7-8) Чыршы (2-3) Каен (Усак)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен (Усак)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, ЧЫРШЫ , б.т.
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							башка ток.
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, башка ток.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, башка ток.
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән (1-3) Юкә, Корыч-агач, Чыршы
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.

Урман утыртмаларынын кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Имән (1-3) Кара зирек, башка ток.
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Имән (3-4) Кара

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							зирек, башка ток.
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек дәрәжәдә имән катнаша торган	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4					(5-7) Имән (3-5) б.т.
	Саф юкәлекүрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Имәнлекләр дымлы тугайлы	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	2-4					(4-7) Имән (3-6) башка токымнар.
	Елга буйларында үсә торган, эре, үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Имән (3-6) Кара зирек, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат жиләклекчәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
	кара жиләкле, вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (Чыршы)
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Каен (0-2)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							Чыршы (Нарат)
	кара жиләкле, киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (Нарат)
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0-+) Усак
	кара жиләкле, вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0+) Усак
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0-+) Усак
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0+) Усак
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0-+) Усак
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы - чыршының икенче ярусы яки яшь агачы	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Каен (0-3)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
булган)							Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
	Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Каен (0-3) Чыршы II яр. (ярус өлеше) 10 Чыршы
5. Усак утыртмалары							
5.1. Төп үсемлекләр: чиста һәм башка токымнар катнаша торган	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
	кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Усак (0-3)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
астында кирәкле күләмдә чыршы - икенче ярус яки яшь агачы булган)							Чыршы, Каен II яр. (Ярус өлеше) 10Чыршы
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен II яр. (Ярус өлеше) 10Чыршы
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II яр. (Ярус өлеше) 10Чыршы
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Саф чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, башка ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, башка ток.
	катлаулы киң	10-15	0,8	25-30	0,8	15-25	(8-10)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлығы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	яфраклы (I-II)		0,7	8-12	0,7	10-15	Юкә (0-2) Чыршы, Имән, башка ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, башка ток.
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, башка ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы, Имән, башка ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Юкә (0-3) Чыршы. Имән, башка ток.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Саф чиста	катлаулы вак	5-7	0,7	20-30	0,6	20-30	10 Юкә,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
юкә утыртмалары һәм өлешчә башка токымдагылар кушылмасы белән (2 берәмлеккә кадәр)	үләнле юкәлекләр (II-III)		0,5	8-12	0,5	10-15	башка ток.
	кара жиләкле - вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Юкә, башка ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Юкә, башка ток.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	кара жиләкле - вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Юкә (0-1) башка токымнар.
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар катнашында	Елга буенда үсә торган-зур үләнле кара зиреклекләр (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән
	Кара зиреклек сазлыклы-зур үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Кара зирек, башк. ток. б.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче	Елга буенда үсә торган-зур	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Кара

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	үләнле кара зиреклекләр (II-I)						зирек, (2-4) башка токым берәмлекләре
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләренң максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләренң ешлығы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7 процентка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 14 нче таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганаclarын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак

булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

Кисүләрнең барлык төрләрә буенча ел саен файдалану күләме 16,1 мең куб.метр матди кыйммәткә әйләндереп була торган агач материалы тәшкил итә. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларны кисү өлешенә 58,4 процент, урманнарны караганда урман утыртмаларын кисү өлешенә матди кыйммәткә әйләндереп була торган агач материалы запасының гомуми күләменнән 41,6 проценты туры килә.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күлөмө (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күлөмө)

Майданы - гектар, запасы - мең куб.метр

Токумнар төркеме	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күлөмө:																			
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы өештүруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә				Барлыгы			
	Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы		
Та-мыр		Матди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Матди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Урманчылык буенча барлыгы																				
Ылыслы	28,0	4,2	3,8	3,1	59,0	2,4	2,0	1,2	-	-	-	-	-	-	-	-	87,0	6,6	5,8	4,3
Каты яфраклы	40	1,4	1,2	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	«	-	-	40	1,4	1,2	0,7
Йомшак яфраклы	107	11,6	10,1	3,5	21	0,8	0,5	2,5	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	128,2	12,5	10,6	6
Жәмгысе	175	17,2	15,1	7,3	80	3,2	2,5	3,7	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	255,2	20,5	17,6	11
шул исәптән Ашыт урманчылыгының кишәрлекләрдәге урманчылыклары буенча																				
Ылыслы	6,0	1,2	1,0	0,7	44,0	1,9	1,5	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	50,0	3,1	2,5	1,7
Каты яфраклы	38	1	0,8	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	1	0,8	0,5
Йомшак яфраклы	31	2,7	2,4	0,6	2	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	2,8	2,5	0,7
Жәмгысе	75	4,9	4,2	1,8	46	2	1,6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	121	6,9	5,8	2,9

Тоқымнар төркеме	Ел саен алырға рөхсәт ителә торған ағач материалы күләме:																			
	Өлгергән һәм картайған ағачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә, ағачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булған ағачларны кискәндә				Урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы өшт ыруга бәйлә булмаған объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә				Барлығы			
	Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы			Мәйданы	Запасы		
Та-мыр		Матди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Мат-ди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	Та-мыр		Матди кыйм-мәт	Эшкә ярак-лы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Илләт																				
Блыслы	23,0	3,0	2,8	2,4	15,0	0,5	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	37,0	3,5	3,3	2,6
Каты яфраклы	2,0	0,4	0,4	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	0,4	0,4	0,2
Йомшак яфраклы	75	8,9	7,7	2,9	19	0,7	0,4	0,1	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	94	9,8	8,2	3
Жәмгысе	100	12,3	10,9	5,5	34	1,2	0,9	0,3	-	-	-	-	0,2	0,1	-	-	133	13,7	11,9	5,8

2.1.4. Кисентеләрнең яше

Урман утыртмалары кисентеләрнең «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән яклаучы урманнарның категорияләре	Хужалык бүлемтекләре һәм аларга керә торган, өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентеләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасы Урман районы: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары - яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
	Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы	
Нарат, чыршы, карагай		Барысы да	81-100
Каты яфраклы			
Орлыклык имән, корычагач		Барысы да	101-120
Үсентеле имән		III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
Карама, өрәңге		Барысы да	61-70
Йомшак яфраклылар			
Бал бирүче (нектарлы) юкә		Барысы да	81-90
Каен, кара зирек, юкә (товарлык)		Барысы да	61-70
Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал		Барысы да	41-50
Тирәк (культуралар)		Барысы да	31-35
Куаклыклар			
Таллык		Барысы да	5

2.1.5. Агачлыктарның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртеккеләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боекы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июндәге 367 номерлы боекы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары 16 нчы таблицадә китерелә.

16 нчы таблица

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	Сайланма кисү ешлыгы, процент Бик зәгыйфь Зәгыйфь Уртача Уртача-югары югары Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	10 кадәр 11-20 21-30 31-40 41-50 51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар Яклаучы урманнар: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дәвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр Эксплуатация урманнары: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дәвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	50 25 20 25 15 15 100 50 40 50 30 30	
3.	Сайланма кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге мәйданы, гектар нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		20 20 5 20 25
4.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик дәрәжәдәге киндәге,		

Т/с	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
	м нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		200 200 100 200 250
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел нарат, карагай Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		4 3 4 4 2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дөвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	8-30 8-30 30-40 4-8 30-40 4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны диләнкеләрнең киңлеген (озынлыгы) 50 м кадәр булганда диләнкеләрнең киңлеген (озынлыгы) 51-150 м булганда диләнкеләрнең киңлеген (озынлыгы) 151-250 м булганда диләнкеләр киңлеген (озынлыгы) 250 м артырак булганда		4 артык түгел 3 артык түгел 2 артык түгел 1
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (диләнкенен гомуми майданыннан) - алга таба ясалма урман торгызып Майданы 10 гектардан артык булган диләнкеләрдә - агач материалының сезонара запасларын булдыру өчен - туфракка зыян салып 10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3 проценттан артык түгел 0,3 гектарга кадәр 0,25 гектарга кадәр	чикләнми 5 проценттан артык түгел 15 проценттан артык түгел 3 проценттан артык түгел 0,4 гектарга кадәр 0,3 гектарга кадәр
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм диләнкедәге юллар майданы (диләнке майданыннан проценты) - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15 проценттан артык түгел	20 проценттан артык түгел 30 процентка кадәр чикләнми

2.1.6. Урман торгызу методлары

Урманнарны торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 4 декабрендәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба - Урманнарны торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән жайга салына.

2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренең аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлегендә бирмичә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач эзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм эзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә эзерләгән очракта, - урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисү, агач материалы саклау һәм алып чыгу чорларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренең (токимнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренең качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән

(озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы әзерләү өчен урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән регламентлаштырыла.

Чәер эзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы эзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеген, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

17 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

Т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәм-гысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 8 нче таблицада күрсәтелә.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча әзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 18 нче таблицәда китерелде.

18 нче таблицә

Агач булмаган урман ресурслары әзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	1,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	0,5
3.	Озын корыган ботак	тонна	7,5
4.	Ботаказык	тонна	15
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	25
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	данә	1000
7.	Мунчала	тонна	0,5

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (әзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлөк урман ресурстарына кыргыз жимешлөр, жылөклөр, чиклөвөклөр, гөмбөлөр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурстары керә.

Азык-төлөк урман ресурстары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданныр, юридик затлар тарафыннан эшқуарлык максатларында, шулай ук гражданныр тарафыннан - шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшқуарлык эшчәнлегә максатларында азык-төлөк урман ресурстарын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу урман кишәрлегенә аренда шартнамәсә нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсә 10 елдан 49 елга кадәргә чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжларда азык-төлөк урман ресурстары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлөк урман ресурстары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 8 нче таблицада күрсәтелгән.

2.4.1. Урманнарда азык-төлөк урман ресурстарын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлөк урман ресурстары эзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен жыйганда ел саен урманнарда рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 19 нчы таблицада китерелә.

19 нчы таблица

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнарда файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлөк урман ресурстарының, дару үләннәренә төре	Үлчәү берәмлегә	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
Азык-төлөк ресурстары			
1.	Жилөкләр: кура	тонна	1,5
	жир жыләгә	тонна	0,5
	миләш, шомырт	тонна	3
	Жәмгысә	тонна	5
2.	Гөмбә: ак	тонна	1
	майлы	тонна	10
	ал гөмбә	тонна	10
	кызыл гөмбә	тонна	5
	каен гөмбәсә	тонна	5
	гөрөждәләр	тонна	2
	этәч гөмбәсә	тонна	-
	баллы гөмбә	тонна	10
	Жәмгысә	тонна	42

3.	Агач соклары: каен	тонна	15
Дару чималы			
4.	Сары мэтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, дикоподий, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, сазанак, песи үләне, сэдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	0,5 (коры килеш)
5.	Чага гөмбәсе	тонна	0,5

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 60 процентына кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үсемлекләрен жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнәң бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см - 1 канал 21-24 см - 2 канал 25 см һәм күбрәк - 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага эзерлөү

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөү аларның үсентелеренэ зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләрне тамыры белән йолкыш алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенэ зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерлөү бер кишәрлектэ 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләрне торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) - 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта - 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлөк урман ресурстары эзерлөү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт милкендә яисә муниципаль милектә булган урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлешендә урманнарны азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттында каралган очрактардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәрге чорга төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе срогы урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнарда комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарда аучылык хужалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнарда аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурстары министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану очрактары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрдәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар,

шәхси эшқуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба - беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба - гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренә гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкит итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен үткөрелә торган биотехник чаралар күләме киләсе таблицада китерелде.

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме

Т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	2	3	4
1.	Азык әзерләү һәм хайваннарны ашату: а) кыр кәжәләре, куяннар һәм пошилар өчен себеркеләр б) пошилар, кыр кәжәләре, куяннар өчен печән	мең данә тонна	7,0 3,5
2.	Пошилар, кабан дунгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә	35
3.	Куяннар өчен ашату мәйданнары ясау	данә	20
4.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	10
5.	Көртлекләр, суерлар өчен чуер ташлыклар, аерымланган урыннар урнаштыру	данә	75
6.	Пошины, кыр кәжәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	куб.метр	25
7.	Бөртек калдыклары әзерләү	тонна	2,3
8.	Бәрәңге әзерләү	тонна	5,0

2.6. Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары, балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәм авыл хужалыгы алып бару өчен урманнардан файдалану исемлеге

Урманнардан файдалану авыл хужалыгын алып бару Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган «Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану кагыйдәләре һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яисә билгеләмичә, урман кишәрлеге бирмичә генә авыл хужалыгы алып бару өчен урманнардан файдалану исемлеге» нигезендә регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгын алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хужалыгы эшчәнлеген) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

20 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлегенә	Ел саен рөхсәт ителә торган күләм
1	2	3	4
1.	Сөрүлекләр	гектар	2
2.	Печән чабу	гектар	39
3.	Терлек көтү		
	а) урманда	мең гектар/баш	3,2/4800
	б) утлавыкларда	гектар/баш	52/130
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	- юкә	гектар	1212
	- үләннәр	гектар	129
	б) бал продуктлылыгы, шул исәптән:		
	- юкә	кг/гектар	500
	- үләннәр	кг/гектар	100
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлегенә	Саны	500

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген башкару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлегенә РФ Урман кодексында ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан күздә тотылганча файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясы) урман кишәрлекләрен бирүне таләп итә торган, ләкин урман ресурсларын алмыйча гамәлгә ашырыла, тапшырылган урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы төзелә, урман инфраструктурасын төзүгә, реконструкцияләүгә бәйле булмаган объектларны төзү, реконструкцияләү рәхсәт ителә, шул исәптән капитал булмаган төзелмәләр һәм корылмалар, территорияне төзекләндерү башкарыла (РФ Урман кодексының 13, 21, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрена 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә баян ителгән.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлегенә

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегенә элекке регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнгән:

1. Интенсив кулланылышы.
2. Уртача кулланылышы.
3. Концентрацияле ял итүгә бәйле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалык.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелгән, корылмалар исемлегенә һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендә урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми майданның 100 гектары буенча)

Т/с	Төзеклэндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Чикләрендәге (1 чм маршрутка) актив ял итүгә бәйле
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1	Вак таштан, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
2	Биләмәләр эчендәге вак ташлы, өслеге 3 м (км) киңлегендә булган юллар	1,8	0,5	-
3	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	-
4	Жәяүләп йөри торган сукмаклар (чм)	-	0,04	-
5	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	-
7	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8	Азык эзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9	Чүплек савытлары (данә)	30	-	-
10	Чүп жыю жайланмалары (данә)	3,5	-	-
11	Бәдрәфләр (данә)	0,18	-	-
12	Спорт һәм уен майданчыклары, кв.метр	37	-	5
13	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, кв.метр	90	15	-
14	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	-
15	Беседкалар (данә)	0,17	-	-
16	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19	Туристларга палаткалар кую урыннары, кв.метр	50	-	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлегендә урманнарда хужалык эшчәнлегендә халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендә урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда

урман кишәрлекләрендә капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар исемлегә һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре - РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре - жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле сөрөккә төзелә.

2.10. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жыләкләрне, декоратив үсемлекләрне һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жыләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлегә төре Россия Табиғат министрлығының 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табиғый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыклар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруға билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә

чикләнәргә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жмешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле сөрәккә төзелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча жмешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлегә регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү урманнарны торгызу һәм үрчәтү максатларында тормышка ашырыла торган эшқуарлык эшчәнлеге булып тора.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнәргә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренә нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлегә Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Ары урманчылыгы чикләрендә бер даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

2.12. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 43 статьясы нигезендә жайга салына.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемдә урман кишәрлекләренә урнашкан урыны 8 нче таблицада чагылдырылган.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм

чыгаруны гамәлгә ашыру өчен дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре арендага бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды жирләрендә жир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләренә башкару урман утыртмаларын кисүгә, капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану Россия Табигать министрлыгының «Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнарда файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнарда файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнарда файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торуну;

житештерү эшчәнлегенә барышында жимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләренә, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлаглларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләренә үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләренә рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очракларын һәм урман янгыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрен планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрдән максималь рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнарда файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарда файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының

43-46 статьялары нигезендә урманнарда файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренен аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә 3 пунктта 43, 45 статьяларда каралган очрақларда, дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе жир асты байлыктарыннан файдалануға лицензия гамәлдә булган срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жир асты байлыктарын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлегә элекке Регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчәтүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендә 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендә 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә элекке максатларда урманнарда файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчәтү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчәтү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.13. Урманнарда сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнарда файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнарда файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Элекке агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарда файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз

елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, башка ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Россия Федерациясе Урман кодексының 21 статьясы нигезендә чыбыклы объектларга электр энергиясе тапшыру чыбыклары, элемент чыбыклары, юллар, торбаүткәргечләр һәм чыбыклы башка объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкит итүче корылмалар керә.

Урманнардан әлеге төр файдалану РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табигать министрлыгының «Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы нигезендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләренә урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда - торгызылмаган кисенте жирләре, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланылырга тиеш.

Чыбыклы объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрөндә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Әлеге агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенәң «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм чыбыклы объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясә Хөкүмәтенәң «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәгә 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка (алга таба - В) кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава чыбыклары буйлап (биналарга кертү өлешендәгә тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель чыбыклары буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренәң саклык зонасы киләсе таблицкага туры китереп билгеләнә.

Көчөнеше 1000 В югары булган электр челтэрлэренен саклык зонасы

Көчөнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткэргечлэргэ (алар нинди ысул белэн салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткэргеч трассалары буйлап, - торбаүткэргеч күчэрененен һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белэн чиклэнгән жир кишэрлеге рэвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткэргеч трассалары буйлап, - торбаүткэргеч күчэрененен һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белэн чиклэнгән жир кишэрлеге рэвешендә;

күптармаклы торбаүткэргеч трассалары буйлап - кырый торбаүткэргечлэрнен күчэрлэрненнән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белэн чиклэнгән жир кишэрлеге рэвешендә;

су асты кичүлэре буйлап - кичүлэрнен кырый тармаклары күчэрлэрненнән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель ясылыклардан гыйбарэт булган су өслегеннән төпкә кадэрге су тирэлегенен бер өлеше рэвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирэли - күрсәтелгән объектлар территориясе чиклэрненен һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык сызык белэн чиклэнгән жир кишэрлеге рэвешендә;

продукцияне транспортка эзерлэүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станциялэре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станциялэре, продукцияне үлчэү төеннэре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станциялэре, нефть, нефть продуктарын жылыту пунктлары тирэли - күрсәтелгән объектларнын территориялэре чиклэрненнән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белэн чиклэнгән жир кишэрлеге рэвешендә (Магистраль торбаүткэргечлэрне саклау кагыйдэлэре (Россиянен Федераль тау һәм сэнэгый күзэтчелегенен 1992 елнын 22 апрелендэге 9 номерлы карары белэн расланган) (Россиянен Федераль тау һәм сэнэгый күзэтчелегенен 1994 елнын 23 ноябрэндэге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларынын чиклэре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирэкле жир кишэрлеклэрнен аерып чыгарунын Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исэпкэ алып билгеләнә.

Аерып чыгару сызыкларынын һәм саклык зоналарынын үлчэме Россия Федерациясе Транспорт министрлыгынын 2008 елнын 6 августындагы 126 номерлы

боерыгында билгелэнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Чыбыклы объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгелэнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалынан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция житештерүгә бәйле булган эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда - кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актарына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актарына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрне торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 8 нче таблицасында китерелгән.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм торгызуга карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

Россия Федерациясе Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан сакланарга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 7 октябрәндәге 1614 номерлы карары белән расланган Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары Россия Табигать министрлыгының 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычлыгы классификациясе, һава шартларына бәйлә рәвештә урманнарда янғын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның 1997 елның 19 декабрәндәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Ары урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше таблицада күрсәтелә.

Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Янғын чыгу куркынычы классы					мәйданы, га	
	I	II	III	IV	V	Жәмгыс е	Уртача класс
1	2	3	4	5	6	7	8
Ашыт	1178	836	2861	2574	-	7447	2,9
Илләт	66	630	4734	4303	-	9617	3,4
Урманчылык буенча барлыгы	1244	1466	7595	6877	-	17064	3,2
Процент	7,2	8,6	44,2	40,0	-	100,0	

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйләсе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, җил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
I	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның потенциал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янғынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме 21 нче таблицада күрсәтелә.

21 нче таблица

Янғынга каршы кору буенча чаралар күләме

Т/с	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
1.	Кисәтү чаралары		
1.1	Даими күргәзмәләр һәм витриналар	данә	1
1.2	Даими стендлар	данә	3
1.3	Кисәтүче аншлаглар	данә	28
1.4	Авыл хужалыгы формированиеләре вәкилләре белән киңәшмәләр	данә	зарурлыкка карап даими
1.5	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	20
1.6	Ял итү һәм тәмәке тарту урыннарын оештыру	данә	5
2.	Янғыннар таралуны чикләү чаралары		
2.1	Янғынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	-
2.2	Яфраклы токымнардан полосалар ясау	км	60
2.3	Янғынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру	км	200
2.4	Янғынга каршы минераллаштырылган полосаларны карап тоту	км	200
2.5.	Контрольдә тотыла торган янғынга каршы ут төртүләргә профилактика уздыру	гектар	-
3.	Юллар төзелеше		
3.1	Янғынга каршы юллар төзелеше	км	1
3.2	Күперләр төзү	данә	1
3.3	Янғынга каршы билгеләнештәге юлларны ремонтлау	км	6
3.4	Күперләргә төзекләндерү	данә	3
3.5	2 фатирлы йортлар төзү	йорт	-
4.	Дозор-сак хезмәте		
4.1	Метеорологик пунктлар оештыру	данә	-
4.2	ЯХС биналары төзү	данә	-

Т/с	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә
1	2	3	4
4.3	Вақытлы янғын сакчыларын яллау	кеше	-
5.	Янғыннарға каршы көрәш чаралары		
5.1	Сулыкларга килә торган юллар кору	данә	-
5.2	Янғынга каршы инвентарь туплау пунктлары оештыру	данә	3
5.3	Ясалма сулыклар төзү	данә	-
7.	Янғынга каршы җайланмалар сатып алу		
7.1	Урман-янғын сүндерү автомашиналары	данә	-
7.2	Кече урман-патруль комплексы	данә	2
7.3	АЦ 3,0-40	данә	1
7.4	Ачык типтагы мобиль резервуар (1500 л)	данә	2
7.5	Ярымтагылма-цистерна	данә	1
7.6	Навигатор	данә	2
7.7	Янғын мотопомпалары	данә	2
7.8	20 м очлыклары булган этемле янғын җиңсәсе.	погонлы метр	10
7.9	Басымлы янғын җиңсәләре	погонлы метр	300
7.10	кабызгыч аппаратлар	данә	2
7.11	бензин пычкылары	данә	3
7.12	Кул кораллары:		
	Көрәкләр	данә	30
	Балталар	данә	10
	тәкмәннәр	данә	10
	тырмалар	данә	10
	аркылы пычкылар	данә	3
8.	Янғын чыгу куркынычын мониторинглау	мең гектар	17,2 (ел саен)
	Урманнарны янғыннардан саклау буенча планлаштырылган чараларга ел саен киткән чыгымнар күләме, барлыгы	мең сум	Республика буенча тулаем каралган
	Шул исәптән		
	- Урман янғыннарнын сүндерү системалары һәм чаралар булдыру (ПНВ, радио-телефон элементсен, моторлы транспортны карап тоту, янғын сакчылары яллау)	мең сум	-//-
	- Урман янғыннарнын сүндерү	мең сум	-//-
	- Авиапатруль	мең сум	-//-
	- Башка чаралар (шул исәптән янғынга каршы пропаганда)	мең сум	-//-

Урманнарда янғынга каршы профилактика уздыруда урман янғыннарына каршы пропаганда әһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янғыннарнын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янғыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач әзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы

карары белән расланган Урманнардагы янгынарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янгынарны сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын бетерү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба - Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарда санитар куркынычсызлык чараларын түбәндәгеләрне үз эченә ала: урманны саклау, урман авыруларына дәүләт мониторингы, урман авырулары буенча тикшерүләр үткөрү, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы - Татарстан Республикасы Урманнарны яклау үзәге тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать министрлыгының 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» федераль бюджет учреждениесе филиалы - Татарстан Республикасы Урманнарны яклау үзәге тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе Россия Табигать министрлыгының 2017 елның 5 апрелдәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман авырулары буенча тикшеренүләр (алга таба - УАТ) урманнарда урман авырулары буенча дәүләт мониторингы белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман авыруларына бәйле торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман авырулары буенча тикшеренүләр үткөрү тәртибе, урман авыруларын тикшерү актының рәвеше Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрдәге 910 номерлы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренең агымдагы санитар һәм урман-патологик

торышы турында мөгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УАТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба - ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман утыртмаларының үзләренә максатчан функцияләрен үтәвен тәмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысыннан килгән зыянны киметү максатында РФ Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрәндәге 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хужалыгы эшләренә комплекс тасвирлана.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләре махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 22 нче таблицада китерелә.

22 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү		Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысә	
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ				Сайланма
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманнарның максатчан билгеләнеше: яклагыч урманнар								
токымы - нарат								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	42,2	0	42,2		4,2	46,4
		мең куб.метр	3,3	0	3,3		0,1	3,4
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди	мең						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	кыйммәткә әйләндереп була торган	куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - ЧЫРШЫ								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	14,0	0	14,0			14,0
		мең куб.метр	0,8	0	0,8			0,8
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме:							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
ЖӘМГЫСЕ ЫЛЫСЛЫ								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	56,2	0	56,2		4,2	60,4
		мең куб.метр	4,1	0	4,1		0,1	4,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - тәбәнәк кәүсәле имән								
1.	Урман таләпләре буенча	гектар	0	0	0		0	0
		мең	0	0	0		0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ачыкланган фонд	куб.метр						
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Жәмгысе каты яфраклылар								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0		0	0
		мең куб.метр	0	0	0		0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар	0	0	0		0	0
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр	0	0	0		0	0
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0	0		0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0	0		0	0
Тоқымы - КАЕН								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	218,9	3,3	215,6		0	218,9
		мең куб.метр	14,0	0,5	13,5		0	14,0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Тоқымы - УСАК								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	110,2	16,0	94,2		0	110,2
		мең куб.метр	7,9	3,4	4,5		0	7,9
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Тоқымы - Юкә								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	87,7	8,5	79,2		2,8	90,5
		мең куб.метр	7,7	2,3	5,4		0,1	7,8
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		куб.метр						
Жәмгысе йомшак яфраклы								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	416,8	27,8	389,0		2,8	419,6
		мең куб.метр	29,6	6,2	23,4		0,1	29,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	473,0	27,8	445,2		7,0	480
		мең куб.метр	33,7	6,2	27,5		0,2	33,9
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Урманнарның максатчан билгеләнеше: эксплуатацияләнгән торган урманнар								
токымы - нарат								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	45,0	0	45,0		0	45,0
		мең куб.метр	3,1	0	3,1		0	3,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
- эшкә яраклы	мең куб.метр							
Токымы - чыршы								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	9,4	0	9,4		0	9,4
		мең куб.метр	0,6	0	0,6		0	0,6
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
- эшкә яраклы	мең куб.метр							
ЖӘМГЫСЕ ЫЛЫСЛЫ								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	54,4	0	54,4		0	54,4
		мең куб.метр	3,7	0	3,7		0	3,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
- матди	мең							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	кыйммәткә әйләндереп була торган	куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - тәбәнәк кәүсәле имән								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0		0	0	0
		мең куб.метр	0	0		0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Жәмгысе каты яфраклылар								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0		0	0	0
		мең куб.метр	0	0		0	0	0
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - каен								
1.	Урман таләпләре буенча	гектар	8,5	3,0	5,5		0	8,5
		мең	0,7	0,4	0,3		0	0,7

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ачыкланган фонд	куб.метр						
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - юкә								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	16,8	6,7	10,1		0	16,8
		мең куб.метр	2,2	1,5	0,7		0	2,2
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Токымы - усак								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3,4	3,4		0	0	3,4
		мең куб.метр	0,8	0,8		0	0	0,8
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
Жәмгысе йомшак яфраклы								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	28,7	13,1	15,6		0	28,7
		мең куб.метр	3,7	2,7	1,0		0	3,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	83,1	13,1	70,0		0	83,1
		мең куб.метр	7,4	2,7	4,7		0	7,4
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп булган торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманчылык буенча барлығы								
1.	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	556,1	40,9	515,2		7,0	563,1
		мең куб.метр	41,2	8,9	32,3		0,2	41,4
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3.	Ел саен файдалану күләме							
	- майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	- тамыр	мең куб.метр						
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	- эшкә яраклы	мең куб.метр						
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча								
Яклагыч урманнар								
Ашыт								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	14,7	-	14,7		4,2	18,9
		мең куб.метр	1,3	-	1,3		0,1	1,4
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Майданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						
Илләт								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	458,3	27,8	430,5		2,8	461,1
		мең куб.метр	32,5	6,2	26,6		0,1	32,6
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Майданы	гектар						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						
Яклагыч урманнар буенча жәмгысе								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	473,0	27,8	445,2		7,0	480,0
		мең куб.метр	33,8	6,2	27,6		0,2	34,0
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Мәйданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						
Эксплуатацияләнгән торган Ашыт								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	-	-		-	-
		мең куб.метр	-	-	-		-	-
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Мәйданы	гектар	-	-	-		-	-
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр	-	-	-		-	-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	-	-	-		-	-
	Эшкә яраклы	мең куб.метр	-	-	-		-	-
Илләт								
1	Урман таләпләре	гектар	83,1	13,1	70,0		-	83,1

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	буенча ачыкланган фонд	мең куб.метр	7,4	2,7	4,7		-	7,4
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Мәйданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	83,1	13,1	70,0		-	83,1
		мең куб.метр	7,4	2,7	4,7		-	7,4
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Мәйданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр						
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						
Урманчылык буенча барлығы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	556,1	40,9	515,2		7,0	563,1
		мең куб.метр	41,2	8,9	32,3		0,2	41,4
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	Мәйданы	гектар						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең куб.метр						
	матди кыйммәткә әйләндереп була	мең куб.метр						

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлығы	Шул исәптән				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	торган							
	Эшкә яраклы	мең куб.метр						

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман авырулары буенча тикшерүләр акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

23 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Профилактик				
1.1. урман хужалыгы				
1. Питомникларны сиптерү (серкәләндерү)	гектар	110	10	11
1.2. Биотехник				
1. Оялыктар эзерләү	данә	170	10	17
2. Оялыктарны төзәтү	данә	170	10	17
3. Парсыз ефәк күбәлегенә, яшел имән яфрактөргеченә каршы аттракты тозаклар куллану	данә	зарурлыкка карап	10	зарурлыкка карап
4. Кырмыскалыктарны киртәләп алу	данә	100	10	10
5. Кырмыскалыктарның урынын алмаштыру (күчерү)	оя	200	10	20
2. Башка чаралар				
1. Яклау почмаклары булдыру һәм карап тоту	данә	3	10	3

2. Корткыч һәм авыру чыганакалары барлыкка килүне күзәтәп тору	мең гектар	зарарлану чыганакалары барлыкка килүгә карап	10	зарарлану чыганакалары барлыкка килүгә карап
3. Халык белән, агач эзерләүчеләр белән әңгәмәләр кору, лекцияләр уздыру	әңгәмә	100	10	10

24 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганакаларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1. Урман патологиясе буенча тикшеренү	гектар	5000	10	500
2. Жир өслегендә юк итү чаралары	гектар	зарарлану чыганакалары барлыкка килүгә карап	10	зарарлану чыганакалары барлыкка килүгә карап
3. Туфрак казу	чокыр	1000	10	100

2.17.3. Урманнарны торгызуга карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урман торгызу;
- 3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 149-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 4 декабрдәге 1014 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләре (алга таба - Урманнарны торгызу кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны үрчетү РФ Урман кодексының 63 статьясы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 30 июлдәге 541 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны үрчетү кагыйдәләре (алга таба - Урманнарны үрчетү кагыйдәләре) нигезендә башкарыла. Урманчылыкта төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, вак яфраклы юкә, иенке каен, гади усак, корычага Чыршы, өрәңге, тирәк тора

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның

30 июлендәге 534 номерлы боерыгы (алга таба - Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау эшләре урманнарны урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, урман кишәрлегенән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегенән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында, РФ Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба - дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренә максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать министрлыгының 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп,

диләнке эшләрә тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать министрлығының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны әзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрена 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жириләрне урман утыртмалары биләгән жириләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә жавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жириләрне урман утыртмалары били торган жириләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм жириле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән жириләрне урман утыртмалары били торган жириләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйлә булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 25 нче таблицادا китерелә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач токымы	Майданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләргә уздыру				189,6	3150,0		28,0	387	14
Шул исәптән									
Урманчылык буенча яктылык кертү өчен кисү	ылыслы	Нарат	20,1	60	5	4,0	12	3	
	-//-	Чыршы	17,1	70	5	3,4	14	4	
	Жәмгыясе ылыслылар	Жәмгыясе	37,2	130		7,4	26	3	
	Каты яфраклы	Имән	10,4	30	3	3,5	10	3	
	Жәмгыясе каты яфраклы	Жәмгыясе	10,4	30		3,5	10	3	
	йомшак яфраклы	каен	0,4	-	5	0,1	-	-	
	-//-	Юкә	-	-		-	-	-	
	Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгыясе	0,4	-		0,1	-	-	
	Барлыгы		48,0	160		11,0	36	3	
Урманчылык буенча чистартулар	ылыслы	Нарат	63,4	1320	10	6,3	132	21	
	-//-	Чыршы	69,6	1540	8	9,0	193	22	
	Жәмгыясе ылыслылар	Жәмгыясе	133,0	2860		15,3	325	22	
	каты яфраклы	Имән	-	-	3	-	-	-	
	Жәмгыясе каты яфраклы	Жәмгыясе	-	-		-	-	-	
	йомшак яфраклы	каен	4,6	70	5	0,9	14	15	
	-//-	Юкә	4,0	60	5	0,8	12	15	
	Жәмгыясе йомшак яфраклылар	Жәмгыясе	8,6	130		1,7	26	15	
	БАРЛЫГЫ		141,6	2990		17,0	351	21	
Урманчылык буенча яшь агачлыкларда	ылыслы	Нарат	83,5	1380		10,3	144	17	

Урманнарны тәрбия кылу төрләрә аталышы	Кишәрлек урманчылыгының аталышы	Хужалык	Агач тоқымы	Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, гектар	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
жәмгысе тәрбияләү		-//-	Чыршы	86,7	1610		12,4	207	19
		Жәмгысе ылыслылар каты яфраклы	Жәмгысе	170,2	2990		22,7	351	18
		Жәмгысе каты яфраклы	Имән	10,4	30		3,5	10	3
		Жәмгысе каты яфраклы	Жәмгысе	10,4	30		3,5	10	3
		йомшак яфраклы	каен	5,0	70		1,0	14	15
		-//-	Юкә	4,0	60		0,8	12	15
		Жәмгысе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	9,0	130		1,8	26	15
		БАРЛЫГЫ		189,6	3150		28,0	387	14
Яктылык кергү өчен кисү	Ашыт	ылыслы	Нарат	-	-		-	-	-
		-//-	Чыршы	4,5	20	5	0,9	4	4
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	4,5	20		0,9	4	4
		йомшак яфраклы	каен	0,4	-		0,1	-	-
			Барлығы	4,9	20		1,0	4	4
тазартулар	Ашыт	ылыслы	Нарат	13,5	300	10	1,3	30	22
		-//-	Чыршы	24,7	750	8	3,3	94	30
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	38,2	1,50		4,6	124	27
Үсентеләрдә жәмгысе караулар	Ашыт	ылыслы	Нарат	13,5	300		1,3	30	22
		-//-	Чыршы	29,2	370		4,2	98	25
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	42,7	670		5,5	128	24
		йомшак яфраклы	каен	0,4	-		0,1	-	-
		Жәмгысе йомшак яфраклылар	Жәмгысе	0,4	-		0,1	-	-
			Барлығы	43,1	1070		5,6	128	22
Яктылык кергү өчен кисү	Илләт	ылыслы	Нарат	20,1	60	5	4,0	12	3
		-//-	Чыршы	12,6	50	5	2,5	10	4
		Жәмгысе ылыслылар	Жәмгысе	32,7	110		6,5	22	3
		Каты яфраклы	Имән	10,4	30	3	3,5	10	3
		Жәмгысе каты яфраклы	Барлығы	43,1	140		10,0	32	3
тазартулар	Илләт	ылыслы	Нарат	49,9	1020	10	5,0	102	20

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чаралар үткөрү таләп ителгән майданнарның зурлыклары 26 нчы таблицада күрсәтелә.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның нормативлары һәм параметрлары

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда санитар кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Мәйданы, гектар	
	Һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәмгысә			Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ары урманчылыгы буенча барлыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	1	7	8	521		529	53
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	1	2	3	140		143	14
Каты яфраклы	-	-	-	-	20		20	2
Йомшак яфраклылар	-	-	5	5	361		366	37
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	1	2	3	155		158	16
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	1	2	3	105		108	11
Каты яфраклы	-	-	-	-	20		20	2
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	20		30	3
табигый урман торгызу, барлыгы	-	-	5	5	366		371	37
Шул исәптән								
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы	-	-	-	-	35		35	4
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	35		35	4
- минераллаштыру	-	-	5	5	331		336	33
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	-	-	5	5	331		336	33
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча								
Ашыт кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	1	4	5	110		115	12
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	1	1	2	20		22	2
Каты яфраклы	-	-	-	-	8		5	1

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда санитар кисү диләнкеләре	Урман үрчәтү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыктар һәм буш урыннар	Жәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Йомшак яфраклылар	-	-	3	3	85		88	9
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	1	1	2	32		34	4
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы	-	1	1	2	20		22	2
Каты яфраклы	-	-	-	-	5		5	1
Йомшак яфраклылар	-	-	-	-	7		7	1
табигый урман торгызу, барлыгы			3	3	78		81	8
Шул исәптән								
табигый процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы	-	-	-	-	-		-	-
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы	-	-	-	-	-		-	-
- минераллаштыру			3	3	78		81	8
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар			3	3	78		81	8
Илләт кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы			3	3	411		414	41
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы	-	-	1	1	120		121	12
Каты яфраклы	-	-	-	-	15		15	1
Йомшак яфраклылар	-	-	2	2	276		278	28
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	-	1	1	123		124	12
алардан токым төркемнәре буенча:								
Блыслы		-	1	1	85		86	9
Каты яфраклы		-	-	-	15		15	1
Йомшак яфраклылар								
табигый урман торгызу, барлыгы		-	2	2	288		290	29
Шул исәптән								
табигый процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы		-	-	-	35		35	4

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда санитар кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы					35		35	4
- минераллаштыру			2	2	253		255	25
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар			2	2	253		255	25

Искәrmә: Тоташ кисүләp буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфракт-типология шартларга бәйле. Технологиялар нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнган урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерийлар һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

«Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 1-40 кушымталарына кертелмәгән урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

27 нче таблица

Ары урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле майданнардагы урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы атамасы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача күрсә диаметры, кимендә, миллиметр	Күрсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	3,0	12	8	1,7	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,5
Гади усак	2	2,5	20	4	2,0	2,0
Тирәк	1	2,5	15	5	1,0	2,0
Корычагач	2	4,0	15	6	2,0	1,5

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

Россия Табиғат министрлыгының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы урманнар зонасының ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрлөрө һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 28 нче таблицادا китерелә.

28 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Яклагыч урманнар	Яклагыч урманнарда тоташ кисүләрне уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрақларда һәм сайланма кисүләр үзләрәнендә тирәлек хасил итә, су саклый торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын яклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очрақларда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) урман плантацияләре төзү һәм алардан файдалану; 4) чыбыклы объектлар, гидротехника корылмалары һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
3.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар	
	а) яклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегендә турында законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлөп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл бие полосаларында урнашкан урманнар)	Тыела: 1) техник регламентта каралганнан кичрәк итеп чыбыклы корылмалар ясау; 2) урман түшәмәсен белән мүк жыю һәм эзерләү.
	б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар (урман фонды жирләрендә һәм халыкның ялын оештыру, санитария-гигиена, савыктыру функцияләрен һәм	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару;

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
	табигый ландшафтларның эстетик кыйммәтен саклау максатларында кулланыла торган башка категория жирләрендә урнашкан урманнар)	4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану, чыбыклы объектлар һәм гидротехника корылмаларынан тыш
	в) яшел зоналарда урнашкан урманнар (халыкны табигый һәм техноген чыгышның тискәре күренешләре йогынтысынан яклауны тәмин итү, әйләнә-тирә мохитне саклау һәм торгызу максатларында бүлөп бирелә торган урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрендә урнашкан урманнар)	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәргүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларынан, элемент чыбыкларынан, электр үткәрү чыбыкларынан, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре
4.	Кыйммәтле урманнар	Чыбыклы объектлардан һәм гидротехника корылмаларынан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Су объектлары буйларында урнашкан ялагыч урман полосаларында чыбыклы объектлардан, гидротехника корылмаларынан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану тыела. Чикләвекле-кәсепчелек зоналарында урнашкан урманнарда агач материалы эзерләү тыела
5.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

Махсус саклана торган урманнарның хокукый режимы РФ Урман кодексының 119 статьясы белән регламентлана.

Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 29 нчы таблицада күрсәтелә.

Махсус яклана торган урман кишәрлеге төрләрә буенча чикләмәләр

Т/с	Махсус яклана торган урман кишәрлекләре төрләрә	Урманнардаң файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыЧыршы, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) РФ Урман кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрактардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәрү; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, чыбыклы объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш. 3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
2.	Урмансыз кинлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләрнең яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлы урман кишәрлекләре	
		Тыюлы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан жир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардаң файдалану төрләрә буенча чикләмәләр

30 нчы таблица.

Урманнардаң файдалану төрләрә буенча чикләмәләр

Т/с	Урманнардаң рөхсәтле файдалану төрләрә	Урманнардаң файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
1.	Агач эзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмәнән (рөхсәт ителгән агач алу күләмәнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 4 өлеше). Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 1 декабрәдәге 993 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм агач материалы эзерләү

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>үзенчәлекләренең 12 пункты нигезендә:</p> <p>а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми;</p> <p>б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми;</p> <p>в) юлларны, күперләрне һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләрне, елгаларны саклау мөһим;</p> <p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела;</p> <p>д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисү өчен билгеләнмәгән һәм Кагыйдәләр һәм Россия Федерациясенең урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганакларын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач агач эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач чыгару, тарттыру рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене киселгән агач калдыкларыннан чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токомының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токомнарын (имән, бук, корычага, Чыршы, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганакларында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына;</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыкларга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренәң 7 пункты).
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренәң түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип таныла торганнарны; - агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. Россия Табигать ресурслары министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләре нигезендә: - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыклары буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - табигый һәм башка объектларны яклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләренә жыю тыела (21 пункт)
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәрә жыю	<p>Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләренә һәм кыргый үсүче үсемлекләренә эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суы эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләренә тамырлары белән өзеп алырга, яфрактарына (ботактарына) һәм тамырларына зыян

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чиклүүләр
1	2	3
		салырга рөхсәт ителми (17 пункт)
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда урнашкан урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын төзүгә китермәсә, һәм урман-парк зоналарында, шулай ук шәһәр урманнарында тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясындагы 2 өлешенәң 2 пункты)
6.	Авыл хужалыгын алып бару, балыкчылык белән шөгыйльләнү, һәм балыкчылыктан кала	Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты). Яклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары). Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты). Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты). Шәһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясындагы 3 өлешенәң 3 пункты) Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешенәң 2 пункты). Урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-орлыкчылык, нарат, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре үсә торган, урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызу чаралары проектлана торган, жинел юыла һәм жилләтелә торган туфраklar булган урман фонды жирләреннән файдалану тыела. (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгының 19 пункты).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлегенә өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлегенә майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренәң 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенәң 1 пункты, 4 өлешенәң 1 пункты).

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланьрга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 3 өлеше). Россия Табигать министрлығының 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Рекреация эшчәнлеген башкару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре нигезендә: - рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); - капитал булмаган төзелмәләр һәм корылмалар урнаштыру, барыннан да элек, агачлар һәм куаклар биләми торган кишәрлекләрдә рөхсәт ителә (5 пункт)
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми: а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны; б) табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарны; в) кыйммәтле урманнарны; г) махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны.
10.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	Россия Табигать министрлығының 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) жирләр файдаланыла. - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен - үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); - РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела
11.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре башкарма хакимиятнең вәкаләтле федераль органы тарафыннан билгеләнә. Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы). Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла. Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару	<p>Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылма ятмаларын эшкәртү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешенең 4 пункты, 4 өлешенең 1 пункты).</p> <p>Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләү, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, жәйге чорда яңа киселгән агачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау;</p> <p>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</p> <p>в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау;</p> <p>г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;</p> <p>д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>е) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән тыш, ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән билгеләнмәгән, башка механизмнар буенча транспорт чаралары һәм башка механизмнар йөрү (Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, разведкалау һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре һәм жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, разведкалау һәм файдалы казылмаларны чыгару өчен урманнардан урман кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә файдалану очраklары исемлегенең 18 пункты)</p>
13.	Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары һәм махсулаштырылган портлар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты)
14.	Чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану	<p>Урманнарны чыбыклы объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм чыбыклы объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>б) урманнардан, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чарыннан, агач калдыкларыннан файдаланучы жирләргә якин территорияләрне чүпләү;</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдаланудагы чикләүләр
1	2	3
		<p>в) урманнардан һәм жирләргә якин территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган; урманнардан химик һәм радиоактив матдәләр белән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрне пычрату;</p> <p>г) транспорт чараларын һәм башка механизмнарны ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча йөртү (Урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану кагыйдälären һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан чыбыклы объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшлätү өчен файдалану очраклары исемлегенең 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урманнарда чыбыклар объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм алардан файдалану максатларында урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты).</p>
15.	Агач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	<p>Яклагыч урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше).</p> <p>Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаска тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - РФ Урман кодексының 60.13 статьясы нигезендә урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр) һәм урманнарда башка тискәре йогынты ясау; - РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда янгын һәм санитар куркынычсызлык тәэмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү; <p>(Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 28 июлендәге 495 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен урманнардан файдалану кагыйдälәренең 6 пункты)</p>
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, башка калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрәндәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.